

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Ігнатова Анастасія Сергіївна

МОВНІ ПРАВА У СУДОЧИНСТВІ: РОЛЬ РЕЄСТРУ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ
НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН. 173

Козиць Дмитро Валерійович

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: ЯКИМ МАЄ БУТИ МАЙБУТНЄ? 177

Бугаєнко Каріна Вікторівна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЖИТТЕВОГО ЦИКЛУ КОНСТИТУЦІЇ АРАБСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ЄГИПЕТ .. 181

Матковський Микита Сергійович

ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ПІСЛЯ ВІЙНИ: КОНСТИТУЦІЙНІ
ВИКЛИКИ 183

Ваньчак Марта Володимирівна

«ГАЛЮЦИНАЦІЇ» ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ЗАГРОЗА КОНСТИТУЦІЙНИМ ПРИНЦИПАМ
СУДОЧИНСТВА 185

Шлентов Юрій Сергійович

ПРАВО НА ДОСТАТНІЙ ЖИТТЄВИЙ РІВЕНЬ У РІШЕННЯХ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ
УКРАЇНИ 188

СЕКЦІЯ 5. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА БЕЗПЕКА, ПРАВА ЛЮДИНИ Й МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ

Бехрану Хашматулла

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ 191

Аракелян Мінас Рамзесович

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ. 193

Белогубова Оксана Олександрівна

ЕНЕРГЕТИЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЄС: МІЖНАРОДНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР. 196

Грушко Мальвіна Валеріївна

ЮРИСДИКЦІЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ ЩОДО ЗЛОЧИНУ ГЕНОЦИДУ:
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ПОЛІТИЧНІ ОБМЕЖЕННЯ. 198

Vladyslav Dronov

MEDIA AS A TOOL FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS. 201

Каненберг-Сандул Оксана Костянтинівна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ В
ДІЯЛЬНОСТІ УВКБ ООН 205

Мануйлова Катерина Вікторівна

ПРАВА ЛЮДИНИ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ВИКЛИКИ ДЛЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ. 207

Форманюк Вікторія Василівна

МЕРЕЖА АГЕНТСТВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ
КООРДИНАЦІЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ АГЕНТСТВ ЄС. 210

Цибульська Ольга Юріївна

ПРОЦЕДУРА «EXEQUATUR» В УКРАЇНІ: МІЖНАРОДНИЙ ПРИВАТНО-ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ 213

Ярмакі Володимир Христофорович

БАЛАНС МІЖ БЕЗПЕКОЮ ТА ПРИВАТНІСТЮ: ЦИФРОВИЙ КОНТРОЛЬ У ВОЄННИЙ ЧАС
КРИЗЬ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ПРАВ ЛЮДИНИ 216

Бірюков Руслан Миколайович

БОРІТБА З КІБЕРЗАГРОЗАМИ ЯК ФАКТОР СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО
ПОЛІЦЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ 219

Войтович Павло Петрович

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ: ПІД ЗАГРОЗОЮ? 222

Грушко Мальвіна Валеріївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри міжнародного та європейського права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЮРИСДИКЦІЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ ЩОДО ЗЛОЧИНУ ГЕНОЦИДУ: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ПОЛІТИЧНІ ОБМЕЖЕННЯ

Геноцид є найтяжчим злочином проти людяності, що загрожує існуванню цілих народів і стабільності міжнародного порядку. Беручи до уваги, що злочин геноциду є одним із найтяжчих порушень норм міжнародного права, його криміналізація та регулювання механізмів юрисдикції сприяють посиленню захисту основоположних принципів міжнародного права, зокрема мирного співіснування держав, повага прав людини та непорушність кордонів. Незважаючи на створення Міжнародного кримінального суду (далі – МКС), проблема ефективного переслідування винних осіб залишається достатньо гострою. Сучасні збройні конфлікти, зокрема в Україні, підтверджують необхідність зміцнення юрисдикції МКС також для забезпечення невідворотності покарання за злочин геноциду.

Згідно зі статтею II Конвенції ООН про запобігання злочину геноциду та покарання за нього (1948 р.), «під геноцидом, розуміється будь-яке з наступних діянь, вчинене з наміром знищити, повністю або частково, національну, етнічну, расову або релігійну групу як таку. До таких дій належать: вбивство членів такої групи; заподіяння серйозних тілесних ушкоджень або психічного розладу членам такої групи; умисне створення для такої групи умов життя, розрахованих призвести до її повного або часткового фізичного знищення; впровадження заходів, спрямованих на запобігання дітонародженню в такій групі; примусове переміщення дітей такої групи до іншої групи» [1].

«Злочини проти людства, воєнні злочини та геноцид вважаються «основними» міжнародними злочинами, але між ними є важливі відмінності. Воєнні злочини за визначенням можуть бути скоєні лише в умовах збройного конфлікту і передбачають серйозні порушення законів війни. Оскільки злочин проти людства може, але не обов'язково, бути скоєний в умовах збройного конфлікту, один і той самий акт може бути одночасно злочином проти людства і воєнним злочином. Геноцид відрізняється від обох категорій, оскільки він має бути мотивований конкретним наміром знищити, повністю або частково, національну, расову, етнічну або релігійну групу» [2].

Міжнародний кримінальний суд було створено на основі Римського статуту 1998 року, який набрав чинності 1 липня 2002 року. Його мета – забезпечити невідворотність покарання за найтяжчі злочини, що становлять загрозу миру, безпеці та благополуччю людства. Відповідно до статті 5 Римського статуту, «до компетенції Міжнародного кримінального суду належать чотири злочини: **геноцид; злочини проти людяності; воєнні злочини; злочин агресії**» [3]. Між-

народним законодавством геноцид заборонений як у мирний, так і в воєнний час. Вчинення такого складу злочину як геноциду під час збройних конфліктів часто супроводжується масовими порушеннями норм міжнародного гуманітарного права, які кваліфікуються як воєнні злочини та злочини проти людяності. Міжнародне гуманітарне право забороняє дії, які можуть призвести до геноциду, наприклад, створення нестерпних умов життя для цивільного населення. Міжнародні судові інстанції, зокрема Міжнародний кримінальний суд, мають право переслідувати осіб, винних у геноциді та воєнних злочинах. Судова практика окремих міжнародних трибуналів, зокрема різанина у Сребрениці як один із наймасштабніших воєнних злочинів у сучасній європейській історії, скоєний у ході Боснійської війни 13-22 липня 1995 року, що полягав у спланованому масовому вбивстві боснійськими сербами близько 8000 боснійських мусульман чоловічої статі віком від 12 до 77 років, довели, що різанина в Сребрениці не була спонтанним явищем, а наперед спланована й методично втілена. Гаазький трибунал для колишньої Югославії окремими вироками визнав різанину в Сребрениці геноцидом. Наприкінці лютого 2007 року різанину в Сребрениці визнав геноцидом і Міжнародний суд.

Відсутність універсальності юрисдикції МКС залишається серйозною перешкодою для його ефективності. Такі держави, як **США, Росія та Китай**, не є сторонами Римського статуту, що унеможливляє автоматичне притягнення їхніх громадян до відповідальності за міжнародні злочини, у тому числі за геноцид. Це створює прогалини в системі міжнародного правосуддя та підриває принцип рівності перед законом. Однією з головних проблем у переслідуванні за геноцид є «доведення наміру геноциду у першу чергу потрібно визначити, про яку саме групу йдеться. Потрібно звести, що у цієї групи людей є спільна групова ідентичність, і що був намір знищити їх як членів цієї групи, а не тому, що вони не є членами іншої групи» [4].

Наступною перешкодою є відсутні ефективний механізм примусового виконання рішень Міжнародного кримінального суду, оскільки він не має власних сил для арештів чи виконання рішень і повністю залежить від співпраці держав: якщо держава відмовляється виконувати ордери Суду, МКС не має реальних важелів впливу, окрім звернення до Ради Безпеки ООН, що часто не дає результату. Процес притягнення до відповідальності часто залежить від політичної волі держав, які можуть не співпрацювати або блокувати ініціативи Суду. Рада Безпеки, що має право передавати справи до МКС, діє вибірково, керуючись політичними інтересами постійних членів. Відомим прикладом є справа президента Судану **Омара аль-Башира**, щодо якого Міжнародний кримінальний суд видав ордер на арешт за обвинуваченнями у геноциді в Дарфурі. «Попри це, аль-Башир, який відмовився визнавати юрисдикцію суду, продовжував подорожувати по світу, відвідуючи дружні країни, в тому числі росію» [5]. Це продемонструвало слабкість механізму виконання рішень Суду та політичну вибіркковість у їх реалізації. Рада Безпеки ООН має повноваження передавати справи до МКС,

однак право вето постійних членів часто блокує розгляд злочинів, скоєних їхніми союзниками або самими ними. Це робить діяльність Суду залежною від політичних інтересів «великих держав» і підриває його незалежність.

Удосконалення діяльності МКС є важливим завданням сучасного міжнародного співтовариства, адже від ефективності цього органу залежить реальне забезпечення принципу невідворотності покарання за найтяжчі злочини. Одним із ключових напрямів розвитку є посилення співпраці між МКС та національними судами відповідно до принципу комплементарності. Цей принцип передбачає, що МКС діє лише тоді, коли держава не здатна або не бажає самостійно здійснювати розслідування чи судовий розгляд. Налагодження тіснішої взаємодії з національними органами правосуддя, обмін інформацією та доказами сприятимуть підвищенню ефективності кримінального переслідування за злочини геноциду. Водночас важливим завданням є реформування процедури направлення справ Радою Безпеки ООН. Сучасний механізм часто блокується через право вето постійних членів, що створює політичні перепони для розгляду справ про найтяжчі злочини. Тому необхідно забезпечити більшу прозорість цього процесу та обмежити можливість політичного впливу на рішення щодо юрисдикції Суду. Не менш актуальним є питання забезпечення універсальності дії Римського статуту. Для ефективного функціонування МКС потрібно розширювати коло держав-учасниць та заохочувати ті країни, які досі не ратифікували Статут, долучитися до системи міжнародного кримінального правосуддя. Це сприятиме зміцненню авторитету Суду та усуненню вибіркової у притягненні до відповідальності. Удосконалення доказової бази також відіграє важливу роль у підвищенні ефективності діяльності МКС.

Міжнародний кримінальний суд у Гаазі залишається ключовим інструментом у боротьбі з найтяжчими злочинами, зокрема з геноцидом, який становить загрозу миру, безпеці та основам людяності. Водночас діяльність Суду супроводжується значними політичними та процедурними обмеженнями, що знижують його ефективність. Відсутність універсальної юрисдикції, вибіркове застосування міжнародного правосуддя та вплив політичних інтересів великих держав створюють перешкоди для повноцінної реалізації завдань МКС. Для подолання цих проблем необхідно забезпечити реальну незалежність Суду від політичного тиску, розширити міжнародну підтримку його діяльності та зміцнити співпрацю між державами у сфері кримінального переслідування за злочини геноциду. Лише за умови консолідованих дій міжнародного співтовариства МКС зможе ефективно виконувати свою місію – забезпечувати справедливість, притягати винних до відповідальності та запобігати повторенню злочинів у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#Text.

2. Злочини проти людства. *T. M. C. Asser Instituut*. URL: <https://www.asser.nl/knowledge-hub-ukr/пошук-за-темою/зл-п-л>.
3. Римський статут міжнародного кримінального суду. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.
4. Синюк О. Що таке злочин геноциду, як його довести і чи є ознаки геноциду українців *ZMINA*. *ZMINA*. URL: https://zmina.info/instructions/shho-take-zlochyn-genocyzdu-yak-jogo-dovesty-i-chy-ye-oznaky-genocyzdu-ukrayincziv/#instruction_block_3
5. Судан вирішив видати Омара аль-Башира суду в Гаазі. *LB.ua*. URL: https://lb.ua/world/2021/08/11/491461_sudan_virishiv_vidati_omara.html

Ключові слова: Міжнародний кримінальний суд, злочин геноциду, юрисдикція, міжнародне правосуддя, Римський статут, злочини проти людяності, воєнні злочини, політичні обмеження, комплементарність, відповідальність в міжнародному праві.

Key words: International Criminal Court, genocide, jurisdiction, international justice, Rome Statute, crimes against humanity, war crimes, political constraints, complementarity, responsibility in international law.

Vladyslav Dronov

*National University «Odesa Law Academy»,
Associate Professor of the Department of International and European Law,
Candidate of Legal Sciences, Associate Professor*

MEDIA AS A TOOL FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS

Human rights protection is undergoing significant transformation within contemporary international and European legal frameworks, particularly under the conditions of rapidly evolving information environments. In this context, the role of the media is not merely increasing but is being fundamentally redefined, as modern information societies depend on complex processes of dissemination, interpretation and circulation of information. This study aims to analyse the role of the media in the protection of human rights, with particular emphasis on the right of access to information and its legal regulation.

The role of the media in the protection of human rights is both significant and multifaceted. It manifests itself in various forms, including the coverage of human rights violations, the dissemination of information about individuals' rights and obligations, and the reporting on the activities of public authorities and local self-government bodies. The media not only inform the public about human rights and their violations but also contribute to shaping public opinion, ensuring transparency and accountability of public authorities, and facilitating democratic participation. However, despite the significant role of the media, their activity raises a number of legal challenges, particularly in balancing freedom of expression with other fundamental